

VIEKAS LIFE -HANKE TOI LAMPAAT JYVÄSKYLÄN VEHKALAMMENPUISTOON

Kaakon Lumo:

Luontopohjaiset ratkaisut -webinaaria 6.11.2025

Päivi Kortelainen

JYVÄSKYLÄ

VIEKAS LIFE-HANKE JYVÄSKYLÄSSÄ 4/2019-12/2023.

Idea tutkia jättipalsamin torjuntaa laiduntamalla syntyi kun havaittiin, että alueilla, joissa lampaat olivat laiduntaneet ei enää kasvanut jättipalsamia mutta ympäristössä kyllä.

Esitys on tehty **Tarja Ylitalon** aineistojen pohjalta

Kuvat Tarja Ylitalo, jollei muuta mainita.

VieKas LIFE –hanke

- oli Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoima ja sai rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. (Finvasive LIFE, LIFE17 NAT/FI/000528)
- kumppaneita olivat Luonnontieteellinen keskusmuseo, Luonnonvarakeskus, Luonto-Liitto, Marttaliitto sekä Jyväskylän ja Riihimäen kaupungit sekä yhteistyökumppaneina lukuisia kuntia, järjestöjä ja hankkeita Suomessa ja ulkomailla.
- keskittyi Suomessa vieraskasvilajeihin ja sen kokonaisbudjetti oli yhteensä 2,5 M€.
- kesti Jyväskylässä 5 vuotta. Budjetti oli yhteensä 158 000 €, josta avustuksen osuus 63 000 €. Hankkeen toteutusta seurattiin EU:n LIFE-projektin hankemonitorin avulla ja SLL mm. maastokatselmuksia tehden.
- Jyväskylässä hanketta koordinoi ylläpitohortonomi Tarja Ylitalo.
- **tavoite oli selvittää, pystyvätkö lampaat hävittämään jättipalsamit laitumeltaan ja miten laidunnus olisi paras järjestää, etteivät jättipalsamit ehdi tehdä uutta siementä sekä kuinka pitkä laidunnus riittää hävittämään jättipalsamit.**
- rahoituksella katettiin laidunten puuston raivaaminen ennen laidunnuksen aloitusta, aitojen materiaalit, pystytys ja kunnostukset, lampaiden kuljetukset, hoitotoimet ja lisäravinteet sekä laitumien muut hoitotyöt esim. niittämiset.

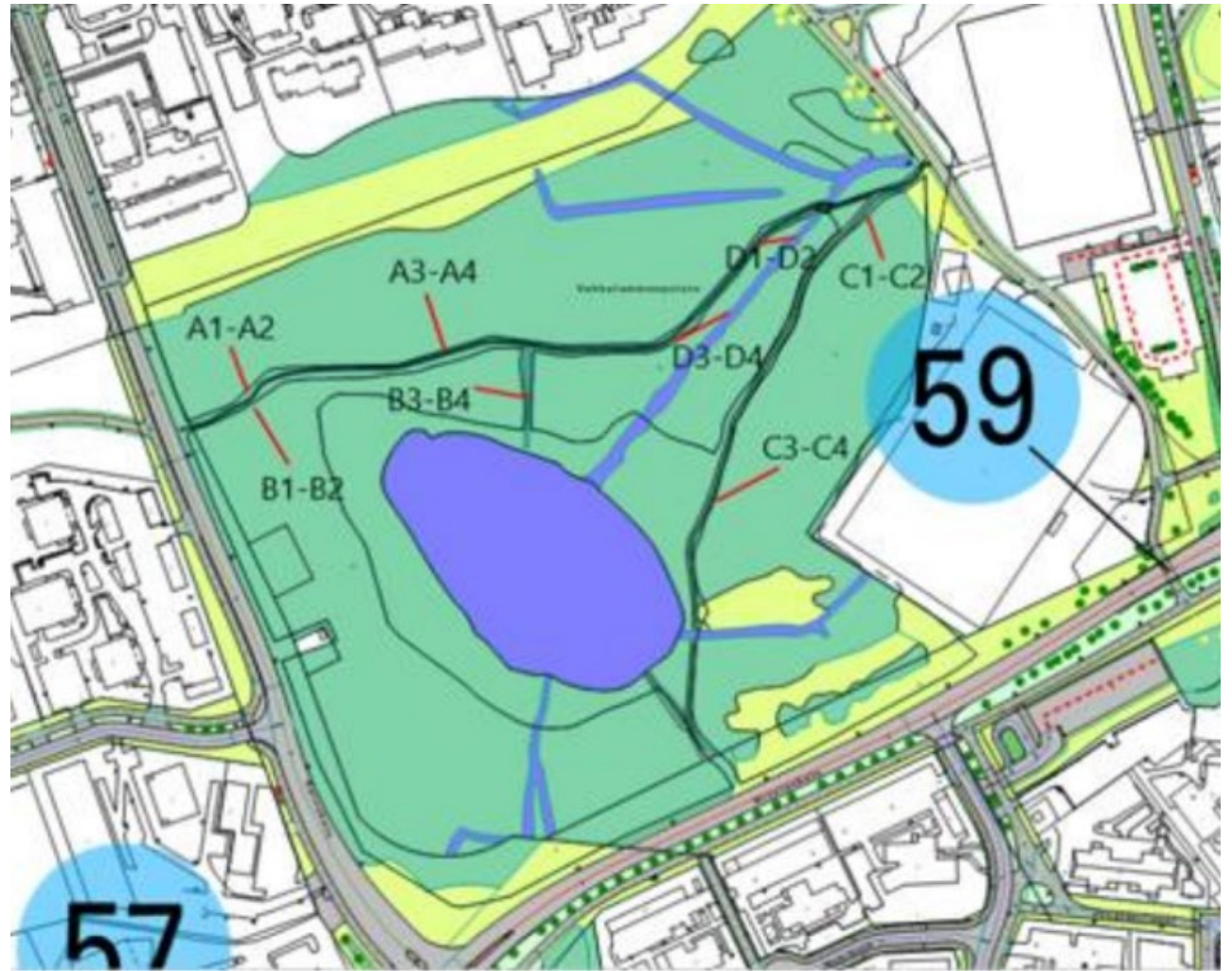
JYVÄSKYLÄ

LAMPAAT OVAT AHKERIA APULAISIA...

Vehkalammelle
perustettiin 5,7 ha uutta
laidunta ja 4 lohkoa (A-D)
laidunkiertoa varten.

Onnistumista seurattiin
valokuvaamalla laitumia
samoilta kuvauslinjoilta
(A1-D4) monta kertaa
kasvukaudessa.

VEHKALAMMENPUISTO

Syksy 2018

Kevät 2019

1.

2.

3.

4.

Kesä 2019

JYVÄSKYLÄ

KUVIA KESÄLTÄ 2019 JA SYKSYLTÄ 2023

14.6.2019

11.9.2023

LAMPAAT SYÖ SITÄ MISTÄ NE TYKKÄÄ!

10.6.2019

11.9.2023

MAISEMA MUUTTUU PIKKUHILJAA

20.6.2019

11.9.2023

LAIDUNNUKSESTA

- Ennen laidunnuskokeen alkua
 - laidunnuksen suunnittelu ja aikataulutus
 - alueiden soveltuvuus laiduntamiseen, mm. riittävän suuri alue laidunkierron mahdollistamiseksi, varjopaikkoja lampaille
 - lampaiden määrä, riittävä ns. puhdistamaan laitumen myös jättipalsameista
 - oikea-aikainen aloitus keväällä, ravinnon riittävyys koko kesän ajan
 - opasteet, ohjetaulut ja kyltit; tarvittavat yhteystiedot sekä ohjeita ohi kulkijoille
 - aitauksen ja porttien sijainnit, miten lampaat saadaan siirrettyä laitumelta toiselle
- Kilpailutukseen kuuluvat asiat
 - aitojen ja porttien hankinta sekä pystytys
 - kaikki lampaiden hoitoon ja hyvinvointiin liittyvät työt mm. ammattitaitoinen lampaanhoitaja, lisäravinteet, tarkastuskäynnit ja laidunkierron järjestäminen
 - lampaiden kuljetukset

LAIDUNNUKSESTA

- Laidunnuksessa huomioitavaa
 - Sama alue täytyy laiduntaa (tai niittää) useampia kertoja kesässä - laidunkierto.
 - Laidunkierrolla ja lampaiden lukumäärän muutoksilla vaikutetaan torjuntatulokseen laidunkaudella.

Taulukko 1. Lampaiden määrät, laidunnuskerrat ja jättipalsamien määrät vuosittain

Vuosi	2019	2020	2021	2022	2023
Lampaita kpl	60 → 20	40 → 21 → 41	40 → 15	42 → 15	38 → 21
Laidunnuskertoja/laidun	2–3	2–5	3–6	2–3	2–5
Jättipalsameja laidunnuksen alussa → jälkeen	paljon → yksittäisiä	harvakseltaan → yksittäisiä	yksittäisiä → yksittäisiä	yksittäisiä → yksittäisiä	ei → yksittäisiä

- Aluksi on tärkeää, että laidun tulee syödyksi puhtaaksi vähintään 2 kertaa kesässä; sinne ei jää palsameja, jotka ehtivät tehdä siemenet tai kasvaa liian suuriksi ennen seuraavaa laidunnusta.
- Laidunnusta on jatkettava useamman vuoden ajan.
- Laidunnuksen kustannukset muodostuvat: laitumien rakentaminen ja kunnossapito, lampaiden hoito sekä laitumia ympäröivien alueiden hoitotoimet esim. palsamien niitot, joilla estetään kasvin leviäminen laitumien ympäristöstä laitumille takaisin.

LAIDUNNUKSESTA

- Kaupungin toimesta
 - niitettiin laidunten ympäristöstä jättipalsamit ja muut vieraslajit tarvittaessa.
 - tarkistettiin lohkot laidunnuksen jälkeen, niitettiin syömättä jääneet palsamit.
 - niitettiin nokkosia tarvittaessa, niiden leviämisen estämiseksi. Nokkonen valtaa jättipalsameilta tyhjäksi jääneitä alueita. Lampaat eivät syö kasvussa olevaa nokkosta mutta niitetty kelpaa hyvin.
- Laiduntaminen soveltuu jättipalsamin torjuntaan
 - suurehkoilla alueilla, joissa niittäminen on hankalaa esim. rinteet, puistometsät sekä pusikoituneet pellot ja niityt.
 - alueilla, joissa on mahdollista järjestää laidunkierto useammalle lohkolle, ravinnon riittämisen takaamiseksi.
 - alueilla, joissa on jokin toinenkin näkökulma olemassa mm. maiseman- tai perinnebiotoopin hoitaminen.
 - alueille, jonka lähelle pääsee mm. kuljetusautolla

MITÄ SAATIIN AIKAISEKSI?

- VieKas LIFE-hanke onnistui hyvin ja jättipalsamit hävisivät 5,7 hehtaarin kokoiselta laidunalueelta kahta pientä B-laitumen esiintymää lukuun ottamatta.
- Lampaille syötettiin laitumet tarkasti **vähintään 2 kertaa kesässä**. Lampaat söivät sekä jättipalsameja että kotoperäisiä kasveja.
- Laidunnuksen seurauksena kasvillisuus hävisi laitumelta laikuittain ja nokkonen sekä maahumala levittäytyivät laajoiksi kasvustoiksi vapautuneille alueille.
- Ensimmäisen kesän jälkeen lampaiden määrää vähennettiin ja nokkosia niitettiin useita kertoja kesässä, jolloin myös muut kotoperäiset lajit, kuten heinät, leinikit, mintut ja saniaiset alkoivat levittäytyä vapautuneille kasvupaikoille.
- Kesän 2025 aikana ei tehty niittoja, jättipalsamia ei ilmaantunut alueille mistä se oli jo hävinnyt kokonaan. Nokkonen jatkaa alueiden valtaamista.
- Vehkalammen puistosta löytyy edelleen jättipalsamia lohkolta B, alueilta jonne lampaat eivät mene mielellään mm. kosteat alueet.
- Kun on jo muuta syötävää niin jättipalsamit jäävät syömättä.

MITÄ JATKOSSA?

- Laidunnus jatkuu
 - lampaat tärkeitä myös asukkaille
- Uusien laitumien ja laiduntamistapojen suunnittelu
 - laidunten kierrättämisen mahdollistaminen
 - Vehkalammenpuisto on luokiteltu Jyväskylän perinnebiotooppiselvityksessä kehityskelpoiseksi kohteeksi.
 - kuivatukset
- Laidunten seuranta
 - miten laitumet toipuu
 - mitä kasveja tulee tilalle
 - nouseeko jättipalsamin taimia
 - millaisia toimia tarvitaan riittävän ravinnon takaamiseksi,

Päivi Kortelainen, 9.8.2024

Kiitos mielenkiinnosta!

Lähteet: VieKas LIFE loppuraportti, Jyväskylä, Ylitalo Tarja [VieKas LIFE | Jyväskylä.fi](https://viekaslife.fi)